

**Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004**

Skillnader och likheter i ett kommunalt och ett enskilt fritidshem

**Författare:
Tobias Andersson
Mattias Johannesen**

Skillnader och likheter i ett kommunalt och ett enskilt fritidshem

Abstract

I detta arbete vill vi undersöka om det finns någon kvalitetsskillnad mellan ett kommunalt fritidshem och ett enskilt. Syftet med denna studie är att beskriva och tolka eventuella skillnader och likheter mellan ett kommunalt och ett enskilt fritidshem. Studiens problemprecisering är: Hur ser kvalitetsskillnaden ut på verksamheten i ett enskilt fritidshem jämfört med ett kommunalt fritidshem? I vår litteraturredel har vi definierat begreppet fritidshem och beskrivit dess struktur. Vi har även tagit upp Deweys syn på skolan och barns bildning. Vi har valt att använda oss av ett hermeneutiskt synsätt med kvalitativa intervjufrågor. Vi har valt att kategorisera informationen vi fått fram ur intervjuerna och kategorierna vi funnit är: En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn, personaltäthet och planering på fritidshemmet och slutligen att arbeta med den sociala kompetensen i fritidshemmet. Resultaten har vi sedan tolkat i en hermeneutisk anda och jämfört resultaten från de två olika fritidshemmen.

Ämnesord:

Pedagog, enskilt fritidshem, kommunalt fritidshem, qualité, barn

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Problemdiskussion	4
1.3 Tidigare forskning	4
1.4 Syfte	5
1.5 Disposition	5
2. Litteraturgenomgång	6
2.1 Vad är ett fritidshem?	6
2.2 Fritidshemmets struktur	7
2.3 Deweys syn på pedagogen och barnens bildning i skolan	12
3. Problemprecisering	13
4. Metod	13
4.1 Positivism och hermeneutik	14
4.2 Tillvägagångssätt vid datainsamlingen och analysen	15
4.3 Etiska ställningstaganden	16
5. Resultatredovisning av empirisk undersökning	17
5.1 Enskilt fritidshem	17
5.1.1 En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn	17
5.1.2 Personaltäthet och planering på fritidshemmet	18
5.1.3 Att arbeta med den socialkompetensen i fritidshemmet	19
5.2 Kommunalt fritidshem	20
5.2.1 En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn	21
5.2.2 Personaltäthet och planering på fritidshemmet	22
5.2.3 Att arbeta med den socialkompetensen i fritidshemmet	22
6 Jämförande sammanfattning och tolkning av empirin.	24
6.1 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn på en åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn	24
6.1.1 Tolkning av pedagogernas syn på en åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn	25
6.2 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn på personaltäthet och planering på fritidshemmet	26
6.2.1 Tolkning av pedagogernas syn på personaltäthet och planering på fritidshemmet	27
6.3 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn att arbeta med den socialkompetensen i fritidshemmet	28
6.3.1 Tolkning av pedagogernas syn att arbeta med den socialkompetensen i fritidshemmet	29
7. Diskussion	31

7.1 Metoddiskussion	34
8. Sammanfattning	36
9. Referenser	37
Elektroniska källor	38
10. Bilagor	39

1. Inledning

I det här kapitlet kommer vi att skriva om bakgrunden till varför vi valde att skriva om just det här ämnet. Här presenterar vi också vårt syfte, problemdiskussion och tidigare forskning.

Arbetets vidare uppläggning kommer vi också att presentera i det här kapitlet.

1.1 Bakgrund

Vi är två lärarstudenter med inriktningen fritid och skola i ett helhetsperspektiv. Vi har under hela vår utbildning funderat på hur man startar upp ett enskilt fritidshem. Vi letade i litteratur, besökte barn och utbildningsnämnden, men vi fick inte ihop tillräckligt med material för att fortsätta vårt arbete. I nästan alla böcker eller tidskrifter vi läste stod det att det har forskats lite kring fritidshem. Vi kände att det var hopplöst så vi satte oss ner och började diskutera om hur vi skulle göra. Vi kom fram till att vi kunde jämföra hur kvaliteten artar sig mellan ett kommunalt och ett enskilt fritidshem.

Efter att vi hade bestämt oss för att jämföra dessa två verksamheter stötte vi på ännu ett problem. Vi visste inte vad ett icke kommunaltstyrt fritidshem hette. Ett fristående fritidshem kallas det när fritidshemmet är ansluten till en fristående skola. Enskilt fritidshem kallas det när fritidshemmet inte är knuten till någon skola. För att få bedriva ett enskilt fritidshem behövs tillstånd. Den kommunen där verksamheten befinner sig beviljar detta. För att få tillstånd måste verksamheten uppfylla krav på god kvalitet och säkerhet. Kommunen har rätt till att inspektera verksamheten, inhämta upplysningar och ta del av handlingar som behövs för tillsynen.

Ett nytt system med kommunala bidrag till fristående skolor infördes 1992 och sedan dess har utvecklingen gått snabbt. Läsåret 2002/2003 fanns det cirka 450 fristående grundskolor medan det 11 år tidigare endast fanns ungefär 90 fristående grundskolor. Läsåret 2002/2003 fanns det över 200 verksamma fristående gymnasieskolor. Cirka 5 % av landets alla skolpliktiga elever gick i en fristående grundskola läsåret 2002/2003 medan cirka 6 % av landets gymnasieelever gick i en fristående gymnasieskola. (Internet 1, 2004-11-15). När vi tittar på de här siffrorna har vi anledning att tro att både de enskilda och fristående fritidshemmen också har ökat drastiskt. Ovanstående siffror tycker vi gör det än mer intressant att undersöka eventuella kvalitetskillnader som kan finnas i enskilt och kommunala fritidshem.

1.2 Problemdiskussion

Kvalitetsbegreppet innefattar mycket och vi känner att vi måste begränsa oss, därför kommer vi att titta på barngruppen, pedagogperspektivet, barnens och pedagogernas välmående samt hur och vilken kunskap som förmedlas till barnen. Gruppen är viktig för människan, det är vi övertygade om. Det är här vi får bekräftelse och två viktiga inslag är trygghet och gemenskap. Vi anser det är viktigt att det finns tillräckligt med kompetenta pedagoger på fritidshemmen så att alla barnen kan bli bekräftade och få den hjälp i sin utveckling som de behöver. Att vi mår bra är viktigt i alla sammanhang och för alla människor, vuxna som barn. Vilken kunskap som förmedlas till barnen på fritidshemmen ska bli intressant att undersöka då vi varit på vfu (verksamhetsförlagd utbildning) på ett flertal fritidshem, och vi tycker att alla fritidshem fungerar olika när det gäller vilken kunskap som barnen ska ta till sig, allt från ren barnpassning till en väl genomtänkt pedagogisk verksamhet.

Vi läste i en rapport (Skolverket 2000b) och där stod det att kvalité har under 1990-talet blivit lite av ett modeord när man pratar om olika verksamheter. Begreppet har många uttolkare och ges ofta olika innebörder. Kvaliteten i fritidshemmen bedöms i relation till allmänna råd med kommentarer för fritidshemmet som bygger på grundskolans läroplan som heter Lpo94 samt skollagen. Mot detta går det att ha en del invändningar. Denna typ av kvalitetsvärdering förutsätter bland annat att målen är tydligt angivna och låter sig omsättas i praktiken.

1.3 Tidigare forskning

I en rapport från Skolverket (2000b) som handlar om kvalitet i fritidshemmets verksamhet intervjuades mellan fyra och sex barn i sammanlagt 20 fritidshem. Resultaten visar att barnen förmedlar en bild av att vara trygga då de är i fritidshemmet. De litar på att personalen finns tillhands då de behöver dem. Barnen uttrycker att det är jobbigt med allt bråk och skrik. Det är också jobbigt med alla konflikter som uppstår mellan barnen när de vuxna inte är i närheten. Rapporten är mycket kritisk till att resurstillgången i fritidshemmen är alltför låg för att garantera verksamhetens kvalitet. Följden blir alltför stora barngrupper där trötta barn och personal försöker få tiden att gå. Skolverket drar slutsatsen att fritidshemmen som en konsekvens av sina stora barngrupper har dåliga möjligheter att erbjuda barnen en variationsrik fritid. Slutsatsen i rapporten är att fritidshemmen under 1990-talen ekonomiskt har marginaliserats vilket innebär

att det inte har givits tillräckligt med pengar för att fritidshemmen inte anses vara så betydelsefulla.

1.4 Syfte

I denna studie ska vi beskriva och tolka sex pedagogers uppfattningar om eventuella likheter och skillnader i ett kommunalt och ett enskilt fritidshem.

1.5 Disposition

I **inledningen** har vi skrivit om bakgrunden till varför vi valde att utreda just det här ämnet. Vi presenterar också vår problemdiskussion och syftet här. Arbetets vidare uppläggning kommer vi också att presentera i det här kapitlet samt tidigare forskning. I **litteraturgenomgången** kommer vi att definiera begreppet fritidshem. Vidare kommer vi att lyfta fram väsentlig litteratur som behandlar fritidshemmets struktur och Deweys syn på pedagogen och barnens bildning i skolan. Efter litteraturgenomgången kommer vi att presentera vår **problemprecisering** vilken är vår undersökningsfråga i studien. I **metoddelen** kommer vi att redogöra för vilken teoretisk ansats vi använder oss av. Dessutom kommer vi att ta upp hur vi har gått tillväga ur ett metodologiskt perspektiv, vad vi har använt oss av för tekniker för att samla in data till vår empiriska undersökning. Vi kommer även att skriva om urvalet av respondenterna. I **resultatredovisning och empiriska undersökningen** kommer vi att redovisa resultaten av våra intervjuer. Vi har funnit tre stycken områden som vi kommer att redogöra för här. Vi kommer att börja redogöra för det enskilda fritidshemmet och därefter redovisar vi det kommunala fritidshemmet. I **jämförande sammanfattning och tolkning av empirin** har vi gjort en sammanfattande jämförelse mellan de två olika fritidshemmen samt tolkat den information som vi fått fram från de intervjuer vi har genomfört. Vad vi kommer att titta närmare på är eventuella likheter och skillnader som finns i de respektive fritidshemmen. I **diskussionen** kommer vi att diskutera våra resultat. Vi har också valt att ha en metoddiskussion där vi kort diskuterar metodvalet. I **sammanfattningen** kommer vi att sammanfatta studiens syfte, problemprecisering, studiens teoretiska ansats samt metod. Vidare kommer vi att ta upp vilka områden vi har berört i vår litteraturredel samt resultaten från vår empiri.

2. Litteraturgenomgång

I det här kapitlet redovisar vi vår litteraturgenomgång. Vi kommer att definiera begreppet fritidshem och vi kommer även att ta upp väsentlig litteratur som behandlar fritidshemmet och dess struktur. Till sist kommer vi att presentera lite om Dewey och hans syn på pedagogen och barns bildning. Varför vi tog upp litteratur om Dewey är främst för att vi anser att hans syn på barns bildning i skolan speglar fritidspedagogens kunskapssyn.

2.1 Vad är ett fritidshem?

Fritidshem är en pedagogisk gruppverksamhet för skolbarn till och med tolv års ålder. Barnen är inskrivna. Fritidshemmet kan bedrivas som en helt fristående verksamhet men är oftast i varierande grad integrerad med förskoleklassen och/eller den obligatoriska skolan (Skolverket, 2000a, s. 8).

Syftet med fritidshemmen är i första hand att komplettera skolan men de ska också erbjuda barnen en meningsfull fritid och fungera som ett stöd i deras utveckling. Fritidshemmen tillhör skolbarnomsorgen och är därför frivillig till skillnad från skolan men följer ändå samma läroplan som skolan, nämligen Lpo94. Lpo94 är inte det enda dokument som fritidshemmen har att följa. I och med att verksamheten är frivillig så går inte Lpo94 att följa fullt ut, därför har ännu ett dokument arbetats fram för fritidshemmen som heter allmänna råd och kommentarer för fritidshem (Torstenson – Ed, Johansson, 2000).

Barnens vistelsetid varierar från barn till barn i enlighet med föräldrarnas arbetstider och barnens skoltider. Barnen kan delta i både frivilliga och/eller planerade aktiviteter. Fritidshemmens integration i skolan skiljer sig mycket i olika delar av landet men utvecklingen går mot ett ökat samarbete (Carlgren 1999).

2.2 Fritidshemmets struktur

”För att barnens behov av en god pedagogisk verksamhet ska kunna tillgodoses bör kommunen eftersträva att personalen i fritidshemmet har en barn- och ungdomspedagogisk högskoleutbildning med inriktning mot den åldersgrupp den pedagogiska verksamheten avser”
(Skolverket, 2000a s27).

Fritidshemspedagogernas kompetens är en viktig kvalitetsfaktor. Andelen högskoleutbildade pedagoger har stegvis ökat och i stort sett alla pedagoger i fritidshemmet har någon form av utbildning för arbete med barn. En annan sak som är viktig är att det finns lämpligt med pedagoger i förhållande till gruppstorleken men pedagogerna har minskat kraftigt de senaste tio – femton åren. I en kombination med låg arbetskraft och stor barngrupp blir det svårt att anpassa verksamheten till de barn som är i behov av särskilt stöd. Personaltätheten bör vara sådan att systematiskt ensamarbete kan undvikas i stora barngrupper (Skolverket, 2000a).

I *LOCUS 2/2000 årgång 12* skriver Inge Johansson att i mötet mellan skola och fritidshem är det fritidspedagogerna som förlorar mest på samarbetet mellan skola och fritidshem. Han anser att fritidspedagogerna har fått en hårdare arbetssituation genom att de får dela sin tid mellan fritidshem och skola vilket innebär att fritidspedagogerna under förmiddagarna jobbar inne i skolan, därför orkar helt enkelt inte fritidspedagogerna upprätthålla en god pedagogisk yrkesutövning under eftermiddagen.

En annan aspekt som pekar på att fritidspedagogernas arbetssituation försämrats är att från 1995 till 1998 har ”barntätheten per fritidspedagog ökat med ca 50 % per anställd” (Carlgren, 1999 s82). Att barntätheten verkligen ökar kan man också få belägg för i boken *fritidshem i forskning och förändring – en kunskapsöversikt* där det står att barnen på fritidshemmen blir fler och yngre men att personalresurserna inte ökar i jämförlig grad (Torstenson – Ed, Inge Johansson, 2000). När man mäter kvalitén i fritidshemsverksamheten så är pedagogernas kompetens ett viktigt mätinstrument som bestämmer kvalitén på fritidshemmen, men en låg andel personal med pedagogisk utbildning kan inte kompensera en hög personaltäthet (Skolverket 2003).

I en rapport (skolverket, 2000b) utvärderas effekterna på kvaliteten i fritidshem utifrån besparingar, integrering med skolan och barngruppens storlek och sammansättning. Fritidshemmets kvalitet har i rapporten belysts utifrån personalens, barnens och föräldrarnas perspektiv samt utifrån de allmänna råden för fritidshem. När personalen beskriver vad de vill uppnå med verksamheten så nämns två saker främst. Det ena är att barn och föräldrar ska känna sig trygga, och det andra är att fritidshemmet ska vara roligt att gå till och erbjuda barnen många och stimulerande aktiviteter. Kring dessa mål råder en tydlig överensstämmelse mellan personal, barn och föräldrar. Personal, barn och föräldrar är också överens i hög grad när det gäller problemen i fritidsverksamheten. Det är framför allt om barngruppens storlek, personaltätheten och bristen på lämpliga lokaler. Flera av de pedagoger som blev intervjuade i ovanstående rapport beskriver en situation, där de inte kan gå iväg med en grupp barn på exempelvis museum eftersom den grupp av barn som är kvar är för stor i förhållande till personalstyrkan för att kunna garantera barnens säkerhet. Detsamma gäller vid flera fritidshem om man vill dela upp barngruppen i mindre grupper för att ägna sig åt någon kreativ aktivitet i fritidshemmets egna lokaler (Skolverket, 2000b).

Barn som har svårt att koncentrera sig kan fara mycket illa i en stökig miljö där de blir överstimulerade och inte kan sortera sina intryck. För de flesta barn är det bra med en miljö som både ger tillfälle till gemenskap, avskildhet och som ingiver lugn samt är överskådlig och har struktur. Miljön både ute och inne, ska vara stimulerande, men inte överstimulerande och den ska inbjuda till aktivitet, men också till vila och eftertanke. Att vistas i en miljö som i sig är harmonisk är lika viktigt för barn som för personal och en förutsättning för en bra pedagogisk verksamhet (Hellström, 1993). Enligt Hårsman (1994) finns det stöd för att högre personaltäthet och mindre barngrupper är förknippat med högre kvalitet i barnomsorgen och vilka konsekvenser som förändringarna kan få för barnen.

Det finns vissa faktorer som framkallar stress hos barn som när till exempel vuxna som barnet känner förtroende för ofta försvinner och ersätts med andra vuxna finns det en risk att barnet så småningom upphör med att försöka knyta an till de vuxna. Barnet lär sig att människor är utbytbara och risken finns att de aktar sig för att fästa sig vid någon ny person. En annan stressframkallande faktor är delade vuxenkontakter. För varje nytt barn eller ny vuxen ökar antalet relationer som barnen ska ha ett samspel med. Det är inte alla barn som klarar av alla

relationer, och i grupper med flera barn och vuxna uppvisar barnen oftare nedstämdhet och apati än i mindre grupper med färre vuxna. Ytterligare en faktor som påverkar stress är buller (Skolverket 2004).

Gruppstorlek har en mer avgörande betydelse för pedagogisk kvalitet än personaltäthet, d v s mindre grupper är att föredra framför större med högre personaltäthet. Gruppstorleken och sammansättningen av barngrupper i fritidshem har en pedagogisk betydelse genom att fritidshemmets verksamhet bygger på att barns utveckling och socialisation sker i grupp (Skolverket 2003). I skollagen anges att: ”Barngrupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek” (2kap§3) och i skolverkets allmänna råd står det att: ”Det bör ur säkerhetssynpunkt vara möjligt för personalen att ha överblick över barnen”(Skolverket, 2000a s.29).

Det finns inte någon bestämd gruppstorlek som är den rätta i alla sammanhang men för att uppnå en lämplig sammansättning och storlek av en barngrupp bör det tas hänsyn till olika faktorer så som barnens kön, ålder, barn i behov av särskilt stöd, sociala och kulturella bakgrund. Det finns även faktorer som inte direkt rör barnen som man bör ta hänsyn till också. Det är faktorer så som lokalernas utformning och utemiljön samt personaltäthet och dess kompetens. Utemiljön och utformningen av lokaler är viktig på grund av säkerhetsskäl. Personalen måste ha möjlighet att ha överblick över barnen. För att grogrunden för aggressivitet och mobbning ska hindras är det viktigt att barngruppen inte är för stor. Är den för stor finns risken att personalen inte kan överblicka barnens relationer och deras känsla av otrygghet och anonymitet ökar, vilket i sin tur för med sig att negativa beteenden kan växa fram hos barnen (Skolverket, 2000a).

I de allmänna råden står det att: ”Barns inflytande över sin egen tillvaro och val av egna aktiviteter bör uppmuntras. Inflytande och ansvar bör öka med stigande ålder och mognad” (Skolverket, 2000a s.22). Vid många fritidshem finns inte förutsättningar för att kunna förverkliga sina mål när det gäller att kunna erbjuda ett varierat utbud av aktiviteter. De har svårt att arbeta i mindre grupper, utan måste ofta arbeta med hela gruppen samtidigt, vilket i förlängningen begränsar barnens valmöjligheter. Vid fritidshem med mindre barngrupper och högre personaltäthet har de ofta större möjligheter att arbeta i mindre grupper, som att t ex kunna göra utflykter med en mindre grupp barn. Det har stor betydelse hur stora barngrupperna är om

fritidshemmen ska kunna erbjuda barnen ett varierat utbud av aktiviteter, för att barnen på så vis själva ska kunna påverka sin fritid (Skolverket, 2000b).

Barngruppens storlek är en viktig faktor när man diskuterar om en bra verksamhet i fritidshem. Det är inte möjligt att slå fast vilken gruppstorlek som är den bästa i alla sammanhang, ändå kan man säga att villkoren för en god verksamhet i fritidshem försämrats med större barngrupper. När barngrupper blir för stora tycker personalen att konflikter, stress och otryggheten blir vanligt förekommande. (Skolverket 2003).

Gruppstorlekarna ligger på en hög nivå fastän de inte ökat under de sista åren. Under 1990-talet växte barngrupperna på Sveriges fritidshem och det har fört med sig kvalitetsmässigt att fritidshemmen förutsättningar att klara sitt uppdrag har försämrats. Det är dock svårt att fastslå hur mycket fritidshemmets verksamhet har påverkats trots att det är uppenbart att de har påverkats negativt (Skolverket 2003).

Enligt *Lpo94* har pedagogen ansvar för varje enskilt barn när det gäller deras lärande och utveckling, barnens olika förutsättningar samt behov skall stå som grund för hur fritidshemmets verksamhet ska utformas. Stor barngrupp och få pedagoger kan medföra att läroplanens syften blir svårare att arbeta efter, som t ex att ta hänsyn till barns individuella behov, främja respekt och hänsynstagande samt att utveckla barns inflytande (Skolverket 2003).

Från att tidigare ha sett individens kunskapsutveckling som inläring i förhållande till individens utveckling har forskarna alltmer kommit att se lärande i relation till de sammanhang och de situationer som individen befinner sig i. Det innebär en förskjutning från att se lärande som en förändrad förståelse av olika fenomen till att se lärande som ett förändrat deltagande i en social praktik (Carlgren, 1999).

Lärande är inte endast ett kognitivt eller mentalt fenomen utan också sinnligt och socialt. Denna förskjutning innebär att s.k. informella lärandesituationer som t.ex. lärande i vardagslivet och arbetslivet har kommit att uppmärksammas mer än tidigare. En rad studier av lärande i miljöer utanför skolan har gjorts vilket resulterat i beskrivningar som är betydligt lättare att applicera på

den pedagogiska verksamheten i fritidshemmen där barnen genom att delta efter förmåga utvecklar kompetenser inom olika områden. I samband med detta får barnen också kunskaper i en mer snäv mening om olika fenomen som t.ex. hälsa, miljö, datorer, fritidsverksamheter ect. (Läraryrket, 2001).

Ett sociokulturellt perspektiv på undervisning och lärande ses som något som sker genom deltagande i en social praktik. Kunskap är något som finns mellan människor och utvecklas genom samspel mellan dessa när de möts i och hanterar olika situationer. Skolan och fritidshemmen är båda exempel på institutioner för lärande. De har dock historiskt sett haft skilda samhälleliga uppdrag. I skolan är barnet för att lära sig. På fritidshemmet har barnet oftast varit där för att föräldrarna arbetat och i andra hand för sin egen skull, sitt eget lärande (Carlgren 1999).

Genom livet ingår individen i olika gruppkonstellationer och i de tidiga åldrarna är barn- och elevgruppen en betydande grupp. På fritidshemmet finns det en rad olika regler om hur man ska uppföra sig för allas trivsel. En nödvändighet är då att barnen lär sig att samspela. För att lära barnen det använder man sig av olika övningar som t.ex. samlingar, samarbetsövningar och grupparbeten där de får lära sig att man har glädje av varandra om man hjälps åt (Folkman, 1998).

På fritidshem lär barnen av varandra. Var och en förväntas göra sin insats för att verksamheten ska fungera. Ett exempel på det är måltider, där barnen turas om att sköta en syssla som dukning och disk. På fritidshem har barnen kvar sin barndom, de förväntas leka och ha roligt och vara just barn. De tilldelas inget särskilt epitet, såsom elev, och har därmed ingen elevroll i förhållande till någon annan person (Carlgren, 1999).

En fritidspedagog undervisar inte i formell mening. I syftena för fritidshemmens verksamhet framhålls utveckling av emotionella och sociala kompetenser likafullt som kognitiva kompetenser. Det finns fyra huvudområden som fritidspedagoger beskriver sig själva att de har specifik kunskap i att utveckla barns färdigheter. Det är social kompetens, vardagslärande, informationsteknik samt kulturellt skapande (Carlgren 1999).

Det är viktigt att uppmärksamma skillnaden i det lärande som sker i skolan och i vardagslivet. I skolan och på fritidshemmet är lärandet ett mål i sig, dvs. lärandet är den genuina aktiviteten i det institutionaliserade lärandet, men innehållet i lärandet skiljer. Utanför skolan sker lärandet genom deltagande i olika aktiviteter, ett alltmer utökat deltagande. Detta sker genom att t.ex. barnet observerar vuxna eller andra barn med andra kunskaper i olika situationer. Lärandet utanför skolan är en del av något annat, lärandet är inte det primära. När ett litet barn diskar tillsammans med sin mamma är det primära för barnet gemenskapen och leken med vattnet, inte i första hand att diska och göra rent (Carlgren, 1999).

2.3 Deweys syn på pedagogen och barnens bildning i skolan

John Dewey (1859-1952) räknas som en av den progressiva pedagogikens fäder. Dewey framhöll den enskilde individens utveckling och han ansåg att barnen i skolan skulle arbeta mer med praktiska problem som kan uppstå i samhället. Individen utvecklas i ett samspel med sin omvärld där individen lär sig sociala regler och lär sig förstå sammanhang. Dewey ligger bakom uttrycket "learning by doing" och med detta menar Dewey att gentemot sin omvärld så är människan aktiv. Genom att göra saker lär man sig. Dewey anser att skolan främst är en social institution. Utbildning är inte en förberedelse för vuxenlivet utan den är en levnadsprocess. Dewey trodde att den verkliga anknytningspunkten för skolämnena är barnets egna sociala aktiviteter och inte några teoretiska ämnen. Människor måste i sin utbildning ges möjlighet att experimentera och aktivt pröva. Dewey förespråkar en utbildning där pedagogerna aktivt stimulerar, breddar och fördjupar barnets utveckling (Hartman m fl 1980).

"Jag tror slutligen att läraren är inbegripen, icke endast i utbildningen av individer, utan även i formandet av ett lämpligt socialt liv. Jag tror att varje lärare borde försöka inse det upphöjda i sin kallelse, att han är en samhällets tjänare som fått i uppgift att upprätthålla en riktig samhällsordning och säkra en riktig samhällsutveckling. Jag tror att läraren på detta sätt är den sanne Gudens profet och den som förebådar det sanna Gudsriket" (Hartman m fl 1980 s 49).

3. Problemprecisering

Uppfattar pedagogerna att det finns någon kvalitetsskillnad på verksamheten i ett enskilt fritidshem jämfört med ett kommunalt fritidshem?

4. Metod

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för vilken teoretisk ansats vi använder oss av. Dessutom kommer vi att ta upp hur vi har gått tillväga ur ett metodologiskt perspektiv och vilka tekniker vi har använt oss av för att samla in data till vår empiriska undersökning. Vi kommer även att skriva om urvalet av respondenterna och om personliga reflektioner vi har gjort efter vårt datainsamlande.

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer i vår empiriska undersökning. Man kan utföra forskningsintervjuer på flera olika sätt beroende på vilket utrymme man ger respondenten. Generellt kan man säga att ju större det här spelrummet är, desto bättre är möjligheten för att nytt och spännande material ska komma fram. Samtidigt blir det svårare att tolka resultaten ju mer spelrum man ger respondenten, därför väljer vi att ställa semistrukturerade frågor där respondenten får förhållandevis mycket utrymme och vi hoppas att vi slipper feltolka resultaten. Vi använde oss av en intervjuguide när vi genomförde våra intervjuer (se bilaga 2). Intervjuguidens syfte är att respondenterna får relevanta och likartade frågor. Det finns många fördelar med metoden. Den är inte så tidskrävande, dessutom ger intervjuguiden en viss säkerhet att man får intervjuer från olika personer som är så pass strukturerade att de kan jämföras och behandlas (Jacobsen 1993).

För att åstadkomma lyckade intervjuer finns det tre villkor som måste vara uppfyllda. Det första villkoret är tillgänglighet, som handlar om personen som besvarar frågorna har tillgång till den information som intervjuaren söker. Det andra villkoret är kognition, som handlar om att den intervjuade personen förstår vad som krävs av honom eller henne i rollen som respondent. Det tredje villkoret är motivation. Intervjuaren måste få respondenterna att känna att deras deltagande och svar är betydelsefulla, eftersom samarbete är en fundamental förutsättning för att forskningsprojektet ska kunna utföras (May, 2001). En skicklig intervjuare kan följa upp idéer,

sondera svar och gå in på motiv och känslor på ett sätt som är omöjligt i t.ex. en enkät. I en intervju kan man komma med följdfrågor och svaren kan utvecklas och fördjupas. Det finns också en del problem med intervjuer. Det är en mycket subjektiv teknik, varför risken för skevheter är stor (Bell, 1995)

Widerberg (2002) menar att kvalitativ forskning syftar till att klargöra ett fenomenets karaktär eller egenskaper. Vid kvalitativa intervjuer är syftet att använda sig av det direkta mötet mellan forskare och intervjuperson och det unika samtal som uppstår. Forskaren är det viktiga redskapet i försöket att få fram och följa upp just den här intervjupersonens uppgifter, berättelser och förståelser. Det behöver inte innebära att man inte kan eller bör ha tänkt igenom och planerat intervjuens form och innehåll på förhand, att man inte skulle kunna ställa samma frågor till de olika intervjupersonerna eller att det skulle vara omöjligt att fastställa kvantiteten av deras svar. Allt detta är fullt möjligt att införa inom ramen för en kvalitativ intervju. Det som utmärker en kvalitativ intervju är att man följer upp de delar av intervjupersonens berättelser som kan kasta ljus över personens förståelse av såväl temat som forskarens och intervjupersonens intentioner och önsknings. Det finns också en mängd praktiska faktorer som spelar in som t. ex den tid man har till förfogande, var intervjun utfördes och liknande. Eftersom det just handlar om ett möte mellan två olika personer, finns det heller inga absoluta garantier för att mötet "klaffar" och att intervjun blir så kvalitativ som forskaren önskat sig.

4.1 Positivism och hermeneutik

Positivismen har sina rötter i en empirisk, naturvetenskaplig tradition. Positivisterna stödde tanken på en enhetlig vetenskap. Man ville att alla vetenskaper i grunden skulle byggas upp på samma sätt. Forskningens förhållningssätt kännetecknas av att forskaren står i en yttre relation till forskningsobjektet. Forskarens person, politiska, religiösa och känslomässiga läggning skall inte på något sätt kunna påverka forskningsresultatet (Patel & Davidsson, 2001). Detta stämmer inte riktigt överens med hur vi ser på vetenskapen och hur vi ämnar närma oss forskningsobjektet.

Hermeneutiken däremot kan sägas vara positivismens raka motsats och stämmer bättre överens med vårt synsätt. Hermeneutik betyder ungefär tolkningslära och är numera en vetenskaplig

inriktning där man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen. Man menar att den mänskliga existensen kan tolkas och förstås genom språket. Moderna hermeneutiker menar att man också kan tolka mänskliga handlingar, livsyttningar och spåren av dessa på samma sätt som man tolkar språkliga utsagor och texter. Medan positivismen står för kvantitativa, statistiska hårddatametoder för analys av naturvetenskapliga förklaringsmodeller och där forskaren har en roll som är objektiv och osynlig, står hermeneutiken för kvalitativa förståelse och tolkningssystem där forskarrollen är öppen, subjektiv och engagerad (Patel & Davidsson, 2001).

I vår undersökning är vi inte intresserade av att få fram kvantitativa data genom att mäta faktiska förhållanden utan vi har valt att försöka förstå det studerade fenomenet genom att använda oss av vår förförståelse. I valet av undersökningsmetod närmar vi oss forskningsobjektet subjektivt utifrån vår egen förförståelse. Med en kvalitativ ansats, som vi har antagit i denna undersökning, är det forskarens uppfattning eller tolkning av informationen som står i förgrunden, vilket resulterar i att vi inte kan eller bör omvandla den till siffror (Holme & Solvang 1991). Som vi nämnde ovan närmar sig den hermeneutiske forskaren forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen förförståelse. De tankar, intryck och känslor och den kunskap som forskaren har är en tillgång och inte ett hinder för att tolka och förstå forskningsobjektet (Patel & Davidsson, 2001). Förförståelsen är ett nödvändigt villkor för att förståelse överhuvudtaget ska vara möjligt. Vi möter aldrig världen som ett blankt blad utan vi bär med oss vissa förutsättningar som vi med tiden tar för givna (Gilje & Grimen 1992) I vår undersökning pendlar vi mellan vår synvinkel, som intervjuare och objektets synvinkel, dvs. den intervjuade, för att nå fram till en god förståelse av det studerade fenomenet. Med detta vill vi ha sagt att vi har valt att utgå ifrån det hermeneutiska synsättet, vilket innebär att vi subjektivt tolkar de svar vi har fått fram av de respondenter som vi har intervjuat.

4.2 Tillvägagångssätt vid datainsamlingen och analysen

Vi har valt att intervjua sex personer, tre stycken på ett enskilt fritidshem och tre stycken på ett kommunalt fritidshem. Sammanlagt har vi intervjuat fem stycken kvinnor och en man. Vår intention var att intervjua tre kvinnor och tre män men det gick inte på grund av att det var en klar majoritet kvinnor bland de anställda i de olika verksamheterna. Orsaken till att vi ville intervjua

lika många män som kvinnor var för att vi ville få en så stor könsblandning som möjligt. Vi har av vår erfarenhet upptäckt att kvinnor och män kan se olika på olika saker i fritidshemsverksamheten, därför tror vi att det hade blivit en bredare variation av svaren från respondenterna om vi hade intervjuat lika många kvinnor som män. Åldern på de intervjuade personerna har varierat från 24 år till 50 år. Detta gjorde vi för att få intervju personer med olika grader av erfarenheter.

Alla intervjuer varade i ca. 35 minuter och spelades in på en inspelningsbar mp – 3 spelare. Anledningen var att vi då kunde fokusera oss på intervjun samt att det minskar risken för feltolkningar. Vi skrev ut intervjuerna och de finns med i arbetet som bilaga 1. Vi försökte att återge så exakt som möjligt av det som sades i intervjuerna. Vissa ändringar förekommer i den skrivna delen men ändringarna beror enbart på att det ska bli lättare för läsaren att läsa bilagan. Det enda vi har ändrat på är meningsbyggnader, och vi har valt att inte ta med saker som till exempel skratt och pauser som skedde när vi intervjuade de olika respondenterna. Vi valde att ta bort de här sakerna för vi tror att det kan bli jobbigare för läsaren om vi gör infall av skratt och pauser för ofta. Vi anser att texten kan bli för ”hackig”. När vi tolkat och analyserat vår empiri har vi försökt hitta likheter och skillnader hos de olika respondenterna. Det gjorde vi genom att vi på varsitt håll satt ner var för sig med intervjuerna. Därefter sammanstrålade vi och gick igenom våra analyser.

När vi analyserade respondenternas kommentarer till våra intervjufrågor satt vi tillsammans med varsitt exemplar av de utskrivna svaren på intervjufrågorna. Vi försökte finna kategorier utifrån svaren och inte utifrån frågorna. Kategorierna presenterar vi i kapitel fem och sex.

4.3 Etiska ställningstaganden

Vi har gjort ett par etiska ställningstaganden när vi har genomfört intervjuerna. På grund av att respondenterna inte ska behöva känna någon form av obehag har vi beslutat att aidentifiera respondenterna. Vi kommer att kalla dem för respondent 1 till 3 och i vilken verksamhet de jobbar i (kommunal eller enskilt). Vi kommer heller inte att beskriva på vilka fritidshem respondenterna är verksamma i för att skydda deras anonymitet.

5. Resultatredovisning av empirisk undersökning

Här kommer vi att redovisa resultaten av våra intervjuer. Vi har funnit tre stycken områden som vi kommer att redogöra för här. Områdena vi har funnit är barngruppen, pedagogerna och deras välmående, barnens välmående och kunskapsinhämtande. Vi kommer att börja redogöra för det enskilda fritidshemmet och därefter redovisar vi det kommunala fritidshemmet. Från och med nu kommer vi att benämna all personal som pedagoger oavsett vilken utbildning de har. Respondenterna kommer växelvis att benämnas som just respondenter och som pedagoger för alla respondenter är pedagoger enligt vårt tycke.

5.1 Enskilt fritidshem

På det enskilda fritidshemmet, (det vill säga att det inte är knutet till någon skola) finns det 25 barn inskrivna och där jobbar fem personer, en tjänst på 100 %, tre på 75 % och en timanställd. I snitt vistas 15 barn där samtidigt och det finns alltid tre pedagoger som är i barngruppen. Det innebär att det går fem barn per pedagog. Utbildningen som pedagogerna har varierar. En är fritidspedagog med två årig utbildning, två är barnskötare och två saknar helt pedagogisk utbildning.

5.1.1 En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn

Pedagoger vi intervjuade på det enskilda fritidshemmet tycker att en barngrupp ska innehålla mellan 15 och 18 barn på tre pedagoger. Om barngruppen är större blir det svårt att hinna med alla barnen. ”Jag tycker inte att det ska vara fler än 15 – 17 stycken i en barngrupp, för är det fler kan det bli svårt att bemöta och se alla barnen på ett adekvat sätt” (Respondent 3, enskilt fritidshem bilaga 1). Respondent 1 ”tycker att det går en gräns vid 15 – 18 barn. Är det över det tycker jag att det blir lite för mycket för du hinner inte med att se och prata med så många barn. Liten barngrupp i stora lokaler.” (Bilaga 1) ” femton barn är lagom. Jag tror inte att det hade fungerat lika bra om vi hade haft fler barn” (Respondent 2 enskilt fritidshem, bilaga 1).

På fritidshemmet upplever pedagogerna att det blir mindre konkurrens bland barnen och att det uppstår mer sällan konflikter mellan barnen när barngruppen är åldersintegrerad. Andra positiva aspekter med en åldersintegrerad barngrupp är att barn lär av varandra. ”Det är inte bara de yngre som lär av de äldre utan de äldre får också ut saker av att vara tillsammans med barn som är yngre än de själva” (Respondent 1, enskilt fritidshem bilaga 1). ”Det är bra om barngruppen är åldersintegrerad och jag tycker att det ska vara någorlunda jämt fördelat mellan pojkar och flickor men det spelar inte så stor roll för pojkar och flickor är duktiga på att leka tillsammans” (Respondent 2 enskilt fritidshem, bilaga 1). Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet anser att barnen mår bra av att vara i åldersintegrerade grupper.

Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet kan styra mycket själva när det gäller storlek på barngruppen. De kan säga nej till föräldrar som vill ha sina barn på fritidshemmet, de anser att det är en fråga om ekonomi. ”I och med att vi har en god ekonomi tycker vi att det är onödigt att ta in fler barn” (Respondent 3, enskilt fritidshem bilaga 1). Med stora grupper blir klimatet sämre för både barnen och pedagogerna.

I intervjuerna med pedagogerna på det enskilda fritidshemmet kom det fram till att de strävade mot en så jämn könsfördelning i barngruppen som möjligt. Samtidigt tycker de att det egentligen inte spelar så stor roll hur könsfördelningen är, för pojkar och flickor är duktiga på att leka tillsammans. ”Man får ta det som bjuds” som respondent 1 uttryckte det, se bilaga 1.

5.1.2 Personaltäthet och planering på fritidshemmet

Alla tror att personaltätheten är högre på enskilda fritidshem jämfört med kommunala. Att det är så beror på att ekonomin är bättre på de enskilda fritidshemmen. ”I och med att vi har en god ekonomi kan vi ha en hög personaltäthet” (Respondent 3, enskilt fritidshem bilaga 1). ”Personaltätheten tror jag är högre på privata” (Respondent 1 enskilt fritidshem, bilaga 1) De kan öka på personalstyrkan hur de vill om de anser att det behövs. Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet tycker att det är bra med en låg frekvens av personalbyten och de är glada över att de är förskonade från många personalbyten. De anser att barnen blir lidande om det är en stor omsättning på pedagoger. ”Om det är täta personalbyten vet ju knappt barnen vilka vuxna som ska vara där” (Respondent 2 enskilt fritidshem bilaga 1).

Av intervjuerna kom det fram att de anser att det är friare arbetssätt än om man jobbar i den kommunala regin. Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet tycker att de lättare kan sätta sin personliga prägel på fritidshemmet när de inte har någon som står över dem. Ibland är det dock svårt för pedagogerna att gå iväg och planera eftersom de bara har en avdelning. Hade de haft mer än en avdelning hade de kunnat organisera så att pedagoger från andra avdelningar hade kunnat ta över deras verksamhet när de hade haft sin planeringstid. I och med att det här problemet finns har de löst det så att de planerar efter arbetstid. ”Vi har ofta planering efter arbetstid för vi kan nästan aldrig gå iväg och planera eftersom vi bara har en avdelning” (Respondent 2 enskilt fritidshem bilaga 1). ”Därför har vi ofta våra planeringstillfällen efter arbetstid men det gäller att vara flexibel också, om det bara är ett par barn här kan vi ibland ha planeringen då, och då ringer vi in vår timanställda (Respondent 3 enskilt fritidshem, bilaga 1).

När pedagogerna i det enskilda fritidshemmet startade upp sin verksamhet pratade de mycket om hur de skulle bedriva verksamheten så att deras välmående inte blev lidande. De beslutade att de varje år skulle få köpa arbetskläder och skor för ca 1000 kronor per person och år. De avsatte också en summa pengar till friskvård. Den är på 2000 kronor per person och år. De pengarna används till massage. Med jämna mellanrum kommer en massör till deras arbetsplats och masserar pedagogerna. Om pengarna inte räcker till får de ta pengar ur egen ficka. Andra saker som kom fram ur intervjuerna som anses viktiga för pedagogernas välmående är att det är viktigt att umgås tillsammans på sin fritid. De brukar träffas ett par gånger per termin för att roa sig tillsammans.

5.1.3 Att arbeta med den sociala kompetensen i fritidshemmet

”Att kunna vara tillsammans och kunna ta hänsyn till varandra. Social kompetens, att visa empati, att vara hjälpsam och vara snäll” (Respondent 1 enskilt fritidshem bilaga 1). Respondent 2 pratar också om den sociala kompetensen. ”Det handlar mycket om hur man ska vara mot andra då både mot vuxna och mot andra barn” (Respondent 2 enskilt fritidshem bilaga 1). Respondent 3 tycker också att den sociala kompetensen är viktig. ”Den sociala kompetensen är viktig, att lära sig uppföra sig på ett bra sätt. Den sociala kompetensen innefattar mycket” (Respondent 3 enskilt fritidshem bilaga 1).

De tycker att det är viktigt att se varje barn varje dag. ”Att vi verkligen pratar med dem och tittar på dem, och att vi alltid är koncentrerade för det är alltid inte så lätt” (Respondent 1 enskilt fritidshem bilaga 1). Det är även viktigt att jobba med barnens självförtroende. Barnen får göra många fria aktiviteter som till exempel sjunga, pyssla och uppträda vilket stärker deras självförtroende som är en viktig del av en människas välmående. De har tillgång till de kommunala resurserna som till exempel resurspedagogen om de behöver rådfråga om någonting rörande ett enskilt barn. De har ett nära samarbete med föräldrarna, de erbjuder utvecklingssamtal och lyssnar på dem vad de tycker är viktigt. När det gäller barnens välmående diskuterade pedagogerna när de skulle starta upp verksamheten att det skulle vara en relativt liten barngrupp i stora rymliga lokaler för att bland annat reducera konfliktsituationer. ”Det är viktigt med rymliga lokaler för då kan man sprida ut sig och det blir inte så trångt” (Respondent 1 enskilt fritidshem bilaga 1).

När det gäller barnens kunskapsinhämtande pratade alla respondenterna på det enskilda fritidshemmet om barnens sociala kompetens som det viktigaste att jobba med. De nämnde bland annat vikten av att kunna fungera i en grupp, hur man beter sig mot varandra, att man lyssnar på varandra och väntar på sin tur. Att kunna visa empati är också en viktig bit i barns utveckling. När det uppstår konflikter låter pedagogerna barnen först försöka att reda ut situationen. ”När det uppkommer konflikter så låter vi barnen ta hand om dem själva så att de lär sig handskas med konflikter, men givetvis finns vi också till hands” (Respondent 2 enskilt fritidshem bilaga 1). De tycker också att det är viktigt att prata med barnen om djur och natur som finns i omvärlden där vi lever. Arbetssättet som de använder sig av är praktiskt. De anser att praktiskt arbete är det bästa för barnen att använda sig av när de inhämtar nya kunskaper. ”Som nu när vi pratar mycket om djur, pratar vi om dem, sjunger om dem, gör olika djur i bild och form och vi besöker naturligtvis djuren också” (Respondent 1 enskilt fritidshem bilaga 1).

5.2 Kommunalt fritidshem

På det kommunala fritidshemmet finns det tre avdelningar och där finns sammanlagt sex och en halva heltidstjänster. I och med att 90 barn är inskrivna innebär det att det går en heltidstjänst på 14 barn men i och med att alla barnen inte brukar vistas där samtidigt blir det faktiska talet ca två och en halv pedagog på mellan 14 och 20 barn beroende på vilken avdelning man räknar på. Det

finns fyra fritidspedagoger med en tre årig utbildning, en fritidsledare och en som saknar utbildning.

5.2.1 En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn

I intervjuerna med de kommunalt anställda fritidspedagogerna framkom det att i deras barngrupper finns det mellan 15 och 20 barn på två pedagoger. ” Om man är två stycken på en avdelning som vi är här tycker jag att det är lagom att vi är 20 barn, inte mer det är absolut max på vår avdelning menar jag då”. Vidare säger respondent 2 ” på två pedagoger kan man nog vara runt 15 barn men inte mer för då känner man nog att det blir lite väl mycket” (kommunalt fritidshem, bilaga 1). Alla respondenterna tycker att det är en bra siffra när det gäller antalet barn i en barngrupp för att bedriva en så bra verksamhet som möjligt, som inte bara innebär en ren barnpassning. 20 barn är absolut max, annars blir det en för hög stressfaktor att hinna med alla barnen. ”Det känns ju inte bra om det är för stora barngrupper, då blir det lätt att glömma bort ett par stycken” (Respondent 2 kommunalt fritidshem bilaga 1).

Det finns tre avdelningar på det kommunala fritidshemmet. De har valt att placera barnen åldersmässigt på de olika avdelningarna. De har en stor barnkull mellan sex och åtta år, därför har de två avdelningar för de barnen. På den tredje avdelningen vistas de äldre barnen, från klass tre och uppåt. Denna uppdelning tycker respondenterna fungerar bra eftersom de anser att de lite äldre barnen har andra behov än de yngre, samtidigt säger de att de yngre barnen lär av de äldre och tvärtom. ”Viss åldersblandning är bra, det ska inte bara vara en viss ålder i en grupp” (Respondent 1 kommunalt fritidshem bilaga 1). ”Det är en väl sammansvetsad grupp vi har här på vår avdelning. Jag tror att det är bra om man drar en gräns vid 9 år och uppåt (Respondent 2 kommunalt fritidshem, bilaga 1). ”Det är också bra att det är åldersintegrerat men lite uppdelat, 6 – 8 år och 9 år och uppåt för de lite äldre barnen har andra behov än de yngre” (Respondent 3 kommunalt fritidshem, bilaga 1).

På den avdelningen med de lite äldre barnen finns det nästan bara killar och de tycker att det kan bli lite häftigt ibland, men om det finns lite tjejer med i bilden dämpar det grabbigheten lite grann. ”Har man både tjejer och killar i en grupp berikar de varandra” (Respondent 1 kommunalt fritidshem bilaga 1). De anser att killar överlag tar mest plats i en grupp och det blir då de man

mest ägnar sin tid åt och då blir det lätt att man glömmer bort ett par stycken. Alla pedagoger anser att det bästa hade varit om man varit jämt uppdelat, tjejer och killar i en grupp eftersom de lär och berikar varandra på ett bra sätt.

5.2.2 Personaltäthet och planering på fritidshemmet

Respondenterna på det kommunala fritidshemmet ser det som en tillgång att det finns tre avdelningar. Om en avdelning ska göra en speciell aktivitet som krävs att båda pedagogerna är med och leder och inte alla barnen vill delta tar man hjälp av pedagogerna från de andra avdelningarna. En respondent menade på att man får pussla ihop en del när en sådan här situation inträffar men det fungerar för det mesta bra. ”Det är en styrka att det finns mer än en avdelning så att de barnen som inte vill vara med i en aktivitet får gå till en annan avdelning” (Respondent 1 kommunalt fritidshem bilaga 1).

Innan hade pedagogerna på det kommunala fritidshemmet sin planeringstid förlagd till en hel dag. Det här tyckte inte pedagogerna fungerade bra så nu har de fått lite planeringstid varje eftermiddag, mellan skolans slut och fritids öppnande. ”Nu har vi planering på eftermiddagen när skolan slutar och innan fritids börjar så man kan koppla av en timme och slippa ljudnivån” (Respondent 1 kommunalt fritidshem bilaga 1). Alla tycker det är viktigt att de träffas ofta i arbetslaget och planera tillsammans så alla strävar mot samma mål. På fredagsförmiddagarna har hela arbetslaget fått ledigt från arbetet i skolan för att få planeringstid då också, fast tillsammans hela arbetslaget. Då planerar de verksamheten och brukar turas om att laga mat. De tycker att det här är mycket bra för deras välmående och för arbetslagets sammansvetsning.

5.2.3 Att arbeta med den socialkompetensen i fritidshemmet

”Vad man än gör, vad man än ska göra, eller vad man än planerar är det alltid för barnens bästa, det är så vi tänker här” (Respondent 2 kommunalt fritidshem bilaga 1). Alla respondenterna i det kommunala fritidshemmet tycker det är viktigt med demokrati, därför har de något som heter depå. Depå betyder demokrati på fritids. Det betyder att genom depå blir barnen delaktiga i verksamheten, de får lägga förslag om de vill ändra på något de tycker är fel. Det kan även vara saker som rör lokalerna, till exempel att det behövs målas om. ”Det är ungefär som ett elevråd.

Jag tycker det är viktigt att de känner att de kan påverka” (Respondent 1 kommunalt fritidshem bilaga 1). De jobbar också mycket med sociala värdegrundsarbeten så som respekt, kompisrelationer och hur man ska vara mot andra människor. Pedagogerna anser att om man inte klarar den sociala biten i skolan eller på fritids klarar man sig inte heller senare i arbetslivet. Den här biten kallar de för E – kunskap. I E – kunskap är den viktiga biten att lära sig visa empati och att kunna kommunicera på ett förståndigt sätt. Respondent två pratade mycket om E – kunskap. Respondentens definition av det var att det går ut på att man inte ska tråka varandra och att vi lyssnar när någon annan pratar och inte avbryter, att kunna visa empati.

Pedagogerna i det kommunala fritidshemmet tycker det är viktigt att barnen vistas utomhus. De yngre barnen ska alltid vara ute en stund innan fritids börjar. De beklagade att det inte gick att genomföra med de äldre barnen för när de slutar skolan ska de direkt ner till matsalen för mellanmål. De tycker också det är viktigt att barnen rör på sig. De har tillgång till gymnastikhallen och badhuset en gång i veckan och är ute i skogen så ofta de kan. På måndagarna har de samling där de går igenom vad som ska ske i veckan. Barnen ska alltid stå i centrum och de tycker att barnen ska prova på så många aktiviteter som möjligt.

Pedagogerna i det kommunala fritidshemmet jobbar mycket med samarbete genom olika aktiviteter som till exempel idrott. När det blir konflikter använder de sig av konfliktlösning och försöker få barnen att tänka kreativt och sätta sig in i den andres situation. Pedagogerna försöker få barnen att inse att alla människor är olika. Pedagogerna anser att barnen lär sig mycket genom den fria leken och använder sig därför bland annat av den som ett redskap när det gäller barnens kunskapsinhämtande.

6 Jämförande sammanfattning och tolkning av empirin.

I det här kapitlet kommer vi att göra en sammanfattande jämförelse mellan de två olika fritidshemmen samt tolka den information som vi fått fram från de intervjuer vi har genomfört. Vad vi kommer att titta närmare på är eventuella likheter och skillnader som finns i de respektive fritidshemmen.

6.1 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn på en åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn

På det enskilda fritidshemmet är 25 barn inskrivna och det finns en avdelning, medan det på det kommunala fritidshemmet är 90 barn inskrivna på tre avdelningar. Det innebär att det är större barngrupper på det kommunala om vi tittar på antalet inskrivna barn men varken på det enskilda eller på det kommunala fritidshemmet vistas alla barnen på fritidshemmen samtidigt. Storleken på genomsnittsbarngruppen på det enskilda fritidshemmet är 15 barn och på det kommunala är det mellan 14 och 20 barn beroende på vilken avdelning vi tittar på.

På det kommunala fritidshemmet arbetar alltid två pedagoger i barngruppen medan det i det enskilda fritidshemmet alltid arbetar tre pedagoger. Barngruppens storlek är relativt sett lika stora men en viss distinktion finns. Två avdelningar på det kommunala fritidshemmet har i genomsnitt 20 barn i barngruppen medan den tredje avdelningen har 14 barn. Läger vi ihop antalet barn på de olika avdelningarna och dividerar med antalet avdelningar får vi fram att genomsnittsgruppen blir 18, 6 barn på två pedagoger. Det innebär att det går 9,3 barn per pedagog på det kommunala fritidshemmet medan det går 5 barn per pedagog på det enskilda fritidshemmet. De som jobbar i kommunal regi ser det som en tillgång att det finns tre avdelningar på deras fritidshem och pedagogerna på det enskilda fritidshemmet framhävde att det var en svaghet att de bara hade en avdelning. Orsaken till detta är att de anser att det lättare kan organisera verksamheten om det finns fler avdelningar.

Pedagogerna på de båda fritidshemmen tycker att det ska vara åldersintegrerade barngrupper på grund av att barnen lär av varandra. De är överens om att yngre barn lär sig olika saker av att vara tillsammans med äldre barn och tvärtom. Alla respondenter tyckte ganska lika när det gäller storleken på hur stor en barngrupp ska vara. De tyckte att en barngrupp ska innehålla mellan 15

och 20 barn för att man ska kunna bedriva en utvecklande pedagogik och hinna se alla barnen under en dag. Skillnaden är dock den att de intervjuade på det kommunala fritidshemmet utgår ifrån att de är två i personalen medan respondenterna på det enskilda fritidshemmet utgår ifrån att vara tre i personalen.

Pedagogerna på det enskilda och kommunala fritidshemmet tycker att det ska vara en jämn könsfördelning men i intervjuerna framkom ändå vissa skillnader. Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet anser att det egentligen inte spelar så stor roll hur könsfördelningen är, för pojkar och flickor är duktiga på att leka tillsammans. Dessutom nämnde de att de fick ”ta vad som erbjuds”.

6.1.1 Tolkning av pedagogernas syn på en åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn

När det gäller barngruppens sammansättning tolkar vi det som att de två olika verksamheterna har ungefär samma syn på barngruppens sammansättning men skillnader finns. De kommunalt anställda säger sig sträva mot en så heterogen barngrupp som möjligt men vi kan tolka deras uttalande annorlunda. Vi anser att fastän de framhäver att de strävar efter en så heterogen grupp som möjligt vill de ha fler flickor än pojkar för att ”dämpa grabbigheten”. De säger att pojkar tar mer plats än flickor och det innebär att om det finns lika många pojkar som flickor kommer pojkarna att märkas mest och föra undan flickorna, därför tolkar vi det som att de egentligen tycker att det ska finnas lite mer flickor än pojkar i en barngrupp. Det kan också vara så att de menar att det inte ska vara alldeles för mycket pojkar än flickor i en grupp, så att flickorna inte får den uppmärksamhet de behöver genom att de blir för passiva. I vår litteraturredel står det att enligt ”Lpo94 har pedagogen ansvar för varje enskilt barn när det gäller deras lärande och utveckling, barnens olika förutsättningar samt behov skall stå som grund för hur fritidshemmets verksamhet ska utformas” (Skolverket 2003). Blir det då så som vi beskrev ovan att pojkarna tar större plats på flickornas bekostnad kan det leda till att flickorna inte får de behov som läroplanen föreskriver på grund av att flickorna ”glöms bort”. Detta kan lätt i sin tur leda till att personalen inte ser deras behov.

I det enskilda fritidshemmet för de fram att de får ta ”vad som erbjuds”. Detta kan vi tolka som att de menar att de inte kan påverka barngrupperna och dess sammansättning i särskilt hög utsträckning men det kan tyckas vara motsägelsefullt för i och med att de har en god ekonomi kan de säga nej till ett barn som de inte anser passar in i gruppen för att den ska vara så heterogen som möjligt. ”I och med att vi har en god ekonomi tycker vi att det är onödigt att ta in fler barn” (Respondent 3, enskilt fritidshem bilaga 1). Just detta uttalande gör att vi tolkar ovanstående resonemang som vi gör. I vår litteraturredel har vi tagit upp att det inte finns någon bestämd gruppstorlek som är den rätta i alla sammanhang. För att uppnå en lämplig sammansättning och storlek av en barngrupp bör det ta hänsyn till olika faktorer så som barnens kön, ålder, barn i behov av särskilt stöd, sociala och kulturella bakgrund (Skolverket 2000a) Vi upplever att de båda verksamheterna tar hänsyn till de här faktorerna men samtidigt verkar det som att de inte kan påverka de här förhållandena i den utsträckning som de egentligen hade velat göra.

Resultatet som vi fick fram som tyder på att pedagogerna i de båda verksamheterna tyckte att antalet barn i en barngrupp ska vara ungefär lika stor (15 – 20 barn). De kommunalt anställda utgick dock ifrån att vara två pedagoger i barngruppen medan respondenterna som jobbar i det enskilda fritidshemmet utgick ifrån att vara tre stycken i barngruppen. Detta kan mycket väl bero på att pedagogerna i det kommunala fritidshemmet i större utsträckning har en akademisk utbildning i grunden, som framgår av bilaga1. Med deras högre utbildning kan de ha lättare för att hantera fler barn per pedagog. Vi tolkar ändå det här resultatet så som att det borde vara högre kvalitet i det enskilda fritidshemmet när det gäller barngruppen. Vi finner styrka i vår tolkning när vi läser vår litteraturredel: ”När man mäter kvalitén i fritidshemsverksamheten så är pedagogernas kompetens ett viktigt mätinstrument som bestämmer kvalitén på fritidshemmen, men en låg andel personal med pedagogisk utbildning kan inte kompensera en hög personaltäthet” (Skolverket 2003).

6.2 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn på personaltäthet och planering på fritidshemmet

När det gäller planeringen för verksamheten finns det en viss skillnad mellan de olika fritidshemmen. Respondenterna på det kommunala fritidshemmet är nöjda med sin planeringstid medan pedagogerna på det enskilda fritidshemmet inte är lika nöjda. De får ofta ha sin planering efter arbetstid eller när de har en mycket liten barngrupp. De måste vara mer flexibla när det

gäller val av tid för planeringsarbete. De olika avdelningarna på det kommunala fritidshemmet har inte samma problem. De har fått planeringstid avsatt varje dag, dessutom har de en hel förmiddag till sitt förfogande varje fredag och det här är de väldigt nöjda med.

När det gäller pedagogens välmående tyckte alla respondenter oavsett vilken kategori de tillhör att det är viktigt att träffas privat och hitta på saker tillsammans. De nämnde speciellt att det blir bättre sammanhållning i arbetslaget om man träffas privat och hittar på olika saker. Pedagogerna på det enskilda fritidshemmet har fått en summa pengar avsatta till arbetskläder och skor. Dessutom har de avsatt 2000 kronor per personal och år till friskvård. Pengarna måste gå till friskvård och därför har de gemensamt beslutat att pengarna ska avsättas till massage. Det framgår inte av intervjuerna att något liknande system finns för pedagogerna som jobbar på det kommunala fritidshemmet.

6.2.1 Tolkning av pedagogernas syn på personaltäthet och planering på fritidshemmet

I och med att pedagogerna i det enskilda fritidshemmet inte har lika goda förutsättningar för sin planeringstid tolkar vi det som att pedagogerna på det kommunala fritidshemmet i lugn och ro kan planera sin verksamhet, medan det enskilda fritidshemmet känner sig mer stressade av att inte hinna med att planera sin verksamhet i den utsträckning de skulle vilja. Detta anser vi kunna resultera i att det kommunala fritidshemmet stärker sin kvalitet i det pedagogiska arbetet med barnen medan det verkar som att det enskilda fritidshemmet inte har samma förutsättningar för sin verksamhetsplanering. Vi vet dock inte hur pass effektiva personalen är när det gäller deras planeringsarbete. Det kan vara så att i och med att de som jobbar i den enskilda verksamheten vet om att de har problem med sin planeringstid känner de att de verkligen måste vara effektiva när de har sin planering medan personalen i den kommunala region kanske inte känner samma tidspress som kan leda till att de inte blir lika effektiva.

Det enskilda fritidshemmet har mer resurser att röra sig med när det gäller deras fysiska välbefinnande. Att de har pengar avsatta till friskvård och arbetskläder tyder på att de har bättre förutsättningar till att hålla sig friska och i form. Detta kan anses förbättra kvalitén i deras verksamhet genom att deras koncentrationsförmåga och glädje till att gå till jobbet borde bli högre. Samtidigt så framgår det att personalen i det kommunala fritidshemmet har lyckats med

deras gemensamma önskning om hur deras klimat på arbetsplatsen ska vara, nämligen att: ”Det ska vara en rå men hjärtlig stämning och det har vi lyckats få på den här arbetsplatsen” (Respondent 1, kommunalt fritidshem, bilaga 1). I och med att personalen tycker att det ska vara en sådan här stämning på arbetsplatsen kan ett sätt att tolka vara att de också borde känna glädje till att gå till jobbet, men det borde bli viktigt att alla i arbetslaget strävar mot samma arbetsklimat mellan personalen och så verkar det vara enligt de intervjuer vi har gjort med de som jobbar i det kommunala fritidshemmet. ”Att vistas i en miljö som i sig är harmonisk är lika viktigt för barn som för personal och en förutsättning för en bra pedagogisk verksamhet (Hellström, 1993).” Vi upplever att båda verksamheterna har en harmonisk miljö enligt ovan nämnda tolkningar men vi är medvetna om att vi möjligtvis hade kunnat få fram andra resultat och tolkningsmöjligheter om vi ställt fler och annorlunda frågor till respondenterna.

6.3 Jämförande sammanfattning av pedagogernas syn på att arbeta med den sociala kompetensen i fritidshemmet

När det gäller barnens välmående betonar pedagogerna på det enskilda fritidshemmet och pedagogerna på det kommunala fritidshemmet utevistelsens betydelse. De anser att det är viktigt att vistas mycket ute. Barnen i det enskilda fritidshemmet ska vara ute minst en gång per dag men de försöker att lägga upp verksamheten så att de kan vara ute två gånger per dag. Barnen i det kommunala fritidshemmet ska vistas ute minst en gång om dagen. Pedagogerna strävar mot att det ska gälla alla barnen men det finns svårigheter med att genomföra detta när det gäller de äldsta barnen. De yngre barnen ska vistas utomhus en stund efter skolans slut och innan fritids öppnar men det går inte för de äldre barnen. De måste ner till matsalen för mellanmål så fort deras skoldag är slut. En gång i veckan har det kommunala fritidshemmet skolans gymnastikhall och badhus till sitt förfogande till skillnad från det enskilda fritidshemmet.

En skillnad som finns när det gäller barnens välmående är att de som jobbar i den fristående verksamheten betonar matens betydelse och att ha en liten barngrupp i stora rymliga lokaler. Det här är saker som pedagogerna i den enskilda verksamheten kan påverka själva medan de som jobbar i kommunal regi inte kan påverka detta i samma utsträckning.

Båda fritidshemmen följer samma läroplan och samma allmänna råd. Den sociala kompetensen betonas noggrant av alla respondenter. De tycker att det är fritidshemmets väsentligaste uppgift att jobba med. Det enskilda fritidshemmet jobbar mycket med att barnen ska kunna fungera i en grupp och att kunna visa empati. Det kommunala fritidshemmet använder sig mycket av begrepp som depå och E – kunskap. Det innebär att de jobbar mycket med demokratibegreppet och med etik. Av intervjuerna med respondenterna från den enskilda verksamheten framkom det inte att de hade något liknande upplägg utan de använder sig av uteslutande händelser ur det verkliga livet. Det märks tydligt att båda verksamheterna har *Lpo 94* för ögonen. När det uppstår konflikter använder de sig av liknande metoder. De anser att barnen själva ska försöka att lösa konflikterna men pedagogerna finns alltid till hands.

6.3.1 Tolkning av pedagogernas syn på att arbeta med den sociala kompetensen i fritidshemmet

Båda fritidshemmen betonar utevistelse och vistas ute minst en gång per dag, helst två. De äldre barnen nio år och uppåt på det kommunala fritidshemmet har inte alltid möjligheten att vistas ute varje dag. Vi tolkar detta som att utevistelsen för barnen i det enskilda fritidshemmet kan vara bättre organiserat än i det kommunala. Ett annat sätt att tolka kan vara att det inte nödvändigtvis beror på att det är bättre organiserat i den enskilda verksamheten. Det kan mycket väl vara så att den enskilda verksamheten har bättre förutsättningar med utevistelsen jämfört med det kommunala fritidshemmet, men att de båda verksamheterna har organiserat sin utevistelse lika mycket utifrån sina respektive förutsättningar.

I vår litteraturredel står det ”att fritidshemmet ska vara roligt att gå till och erbjuda barnen många och stimulerande aktiviteter. (Skolverket 2000b)”. Detta tycker vi att det kommunala fritidshemmet gör genom att de har tillgång till badhus och idrottshall där barnen kan röra sig fritt. Samtidigt står det också i vår litteraturredel att små barngrupper med hög personaltäthet bidrar till att fritidshem kan erbjuda barnen ett stort och varierat utbud av aktiviteter (Skolverket, 2000b). Vi tycker att det enskilda fritidshemmet uppfyller de här kriterierna bättre än det kommunala fritidshemmet och i och med att de gör det tolkar vi resultaten som att de är jämbördiga. Vi lägger ingen värdering i huruvida vilken av de två faktorerna är viktigast. Hade vi gjort det hade vi kunnat tolka resultatet annorlunda.

Om vi tittar på vilken mat barnen erbjuds på fritidshemmen är vår tolkning att det enskilda fritidshemmet kan erbjuda barnen bättre mat än i det kommunala. Det enskilda fritidshemmet har en bättre ekonomi, vilket styr väldigt mycket i de båda fritidshemmens verksamheter. Kvaliteten på barnens kunskapsinhämtning ter sig ganska lika eftersom båda fritidshemmen anser att utveckling av social kompetens är en form av kunskapsinhämtning. Det kommunala fritidshemmet trycker mycket på att utveckla barnens sociala kompetens, liksom det enskilda. Det kommunala fritidshemmet använder sig av mer genomtänkta redskap som depå och E- kunskap för att utveckla barnens sociala kompetenser, medan det enskilda fritidshemmet utvecklar de sociala kompetenserna hos barnen när tillfälle ges. Vi tolkar detta som att det kommunala fritidshemmet har en mer genomtänkt pedagogik än det enskilda fritidshemmet, vilket höjer kvaliteten för barnens kunskaps inhämtande. Samtidigt kan det vara så att personalen i det enskilda fritidshemmet anser att deras sätt att jobba med barnens sociala kompetens är den bästa och då blir det en fråga om vilket pedagogiskt arbetssätt som är det bästa. Om vi tycker att barnen lär sig bäst genom att inte ha så många strukturerade samtal tillsammans med barnen hade vi tolkat det som att det enskilda fritidshemmet hade varit bäst när det gäller den här aspekten. Det blir vår subjektiva syn på kunskapsinhämtning som styr resultatet.

De eventuella skillnader som finns i verksamheten tolkar vi det som att det verkar bero på ekonomi. De som jobbar på det enskilda fritidshemmet pratar mycket om att de har en god ekonomi och att kommunala fritidshem inte har det. Vi tycker att det märks då vi jämför bland annat personaltäthet, och att det enskilda fritidshemmet kan påverka storleken på barngruppen och i vilka lokaler de ska bedriva sin verksamhet i. Det verkar som om den enskilda verksamheten lägger ner mer pengar på maten än vad de gör i den kommunala regin. Det här måste också vara en fråga om ekonomi. Vi kan också dra slutsatsen att ekonomin styr en del när det gäller pedagogens välmående. Det enskilda fritidshemmet avsätter pengar till sitt personliga välmående och det kan inte de som jobbar i den kommunala regin göra, samtidigt har vi gjort en tolkning att de som jobbar i den kommunala regin mår bra genom att de har skapat ett arbetsklimat som de vill ha. Välmående verkar inte uteslutande bero på pengar.

7. Diskussion

I det här kapitlet kommer vi att diskutera våra resultat. Vi har också valt att ha en metoddiskussion där vi kort diskuterar metodvalet.

Ett fritidshem är en plats där barn mellan sex och tolv år är på sin fria tid efter skolan och under loven. Ofta är denna plats det klassrum där man också tillbringar sin skoltid. Här finns personal som tröstar om man slår sig och som hjälper till att lösa konflikter när dessa uppstår mellan barnen. Barnen får också leka med varandra här. De blir tilldelade mellanmål, och de får hjälp med att hålla reda på när de ska gå hem. För att göra fritidshemmen till något mer än en definitionsfråga finns ett antal villkor som måste vara uppfyllda enligt oss. Det måste finnas tillräckligt med personal i små barngrupper och lämpliga lokaler, för att inte bara kunna garantera barnens trygghet utan också ge barnens fritid meningsfullt innehåll. Det måste finnas en tydligt formulerad verksamhetsidé som ger personalen rimliga möjligheter att bedriva sina respektive verksamheter. Det måste bland personalen även finnas en gemensam uppfattning om barnets hela skola - fritidshemssituation, vilket kan innebära att olika personalgrupper ser barnen vid olika tillfällen och på olika sätt. Vi tycker att det är ytterst viktigt att pedagogerna på det enskilda fritidshemmet har en god kontakt med skolan där barnen går. Det blir svårt för dem i och med att fritidshemmet och skolan inte ligger i anslutning till varandra, men vi tycker de ska göra allt i deras makt för att ha denna kontakt med skolan så att de får en helhetssyn på barnen. Allt för barnens bästa. Det kommunala fritidshemmet har den här förmånen, vilket resulterar i att pedagogerna kan få en annan helhetssyn på barnen.

De resultat vi har fått fram tycker vi är relativt likvärdiga för de två verksamheterna som vi har gjort vår undersökning i. Vi anser att det är så här för att alla fritidshem oberoende om de bedrivs i enskild regi eller i kommunal regi styrs av samma föreskrifter. *Lpo94* och de *allmänna råden för fritidshemsverksamheten* är de föreskrifter som alla fritidshem ska ha för ögonen. Hade inte dessa dokument funnits tror vi att det hade funnits mycket större divergenser mellan olika fritidshemsverksamheter eftersom då hade fritidshemspersonalen själva fått utforma mål och riktlinjer för sin verksamhet. Som det är idag att alla fritidshem ska följa vissa mål och riktlinjer, men att de själva får utforma sin väg för att uppnå dessa är ett bra system. Vi anser att det speciellt är bra ur ett jämlikhetsperspektiv. Alla barn, oavsett bakgrund får en likvärdig utbildning och det tycker vi är viktigt i det samhälle vi lever i.

De skillnader som finns i de två verksamheterna som är till fördel för det enskilda fritidshemmet beror på att de har olika ekonomiska förutsättningar. I det kommunala fritidshemmet är det rektorn som beslutar om hur mycket pengar som ska avsättas till vad, till exempel löner till de anställda och inköp av material medan det är de anställdas uppgift i den enskilda verksamheten att förvalta hela budgeten själva som de får utav kommunen i samråd av en styrelse där de själva sitter med. Detta kan leda till att pedagogerna i det enskilda fritidshemmet i större utsträckning än det kommunala kan bestämma hur mycket pengar som ska gå till verksamheten och till deras lön i och med att de i princip själva sätter sin lön. Om vi ska lyfta fram skillnader i kvaliteten som beror på olika ekonomiska förutsättningar vill vi främst lyfta fram barnens välmående samt pedagogernas. Det enskilda fritidshemmet har en hög personaltäthet, relativt liten barngrupp samt stora rymliga lokaler. Det här är saker som beror uteslutande på ekonomi. Vi tycker det är viktigt med en hög personaltäthet. I litteraturgenomgången skrev vi att ”en låg andel personal med pedagogisk utbildning kan inte kompensera en hög personaltäthet”. Om vi tittar på de två verksamheterna som vi har undersökt ser vi att det enskilda fritidshemmet har en högre personaltäthet men med en lägre adekvat utbildning. Det här bör då resultera i att det enskilda fritidshemmet har en högre kvalité i sin verksamhet, men vi är inte helt överens med det resonemanget. Om vi tittar på den pedagogiska verksamheten för barnen på de två fritidshemmen ser vi att det kommunala fritidshemmet har en klar och planerad struktur medan det enskilda tar det mer som det kommer. Vi tror att detta beror på den pedagogiska utbildningen som pedagogerna har ute i verksamheterna. Även om erfarenhet spelar stor roll har man ändå inte en grund att stå på. Den största fördelen med en hög personaltäthet är enligt oss att pedagogerna har större möjligheter till att se alla barn varje dag. Givetvis är det också bra med en hög personaltäthet när det gäller barnens säkerhet på fritidshemmet. Vi är lite ambivalenta när det gäller vilket som är bäst, hög personaltäthet med lägre utbildning eller en relativt låg personaltäthet med högre utbildning. Vi tycker det är viktigt att kommunerna och de som bedriver enskilda fritidshem strävar mot en hög personaltäthet med en adekvat utbildning. Om den här utopin besannas är vi övertygade om att det kommer att bli en likvärdig kvalité oberoende på om fritidshemmen drivs i kommunal regi eller i en enskild.

Att barnen själva får lära sig att ta tillvara på sig själva är en bra grogrund för att barnen ska kunna skapa sig en meningsfull fritid när de så småningom lämnar fritidshemmet. Det är också en

fråga om demokrati att människor tidigt får tillägna sig redskapen för att vara aktiva medborgare och att utnyttja sin fritid till en innehållsrik och meningsfull sysselsättning. För att barnen ska kunna utveckla dessa sidor hos sig själva behöver barngrupperna vara mindre än vad de vanligtvis är idag. Fritidshemmets mål att kunna erbjuda olika aktiviteter förutsätter att det finns så mycket personal att man kan dela upp den stora barngruppen i mindre grupper. Det kommunala fritidshemmet beskriver en situation där en av personalen kan ta med sig en grupp barn för att genomföra en aktivitet, och lämnar kvar de kvarvarande på en annan avdelning. Vi anser att det är så här det måste fungera när verksamheten har stora barngrupper, det handlar om att vara kreativ och hitta lösningar åt barnen.

Om vi ska lyfta fram en differens som vi inte anser handla om ekonomiska förutsättningar blir det planeringstiden samt pedagogernas kompetens. Planeringstiden för fritidshemsverksamheten är ett ständigt problem. Av vår egen erfarenhet tycker fritidspedagoger överlag att de ofta får för lite planeringstid som är avsatt för fritidsverksamheten. Vår tolkning som vi har gjort som är att det kommunala fritidshemmet bedriver en mer genomtänkt pedagogisk verksamhet än det enskilda fritidshemmet. Vi anser det är så på grund av två faktorer, nämligen skillnader i planeringstid och skillnader i pedagogernas utbildningsnivå. Har pedagogerna ingen planeringstid kan de inte av naturliga orsaker tänka igenom verksamhetens pedagogik. Därför är det viktigt att fritidspedagoger arbetar för att få mer planeringstid insprängt i sitt arbetsschema.

Att skära i en verksamhet utan att ta hänsyn till de pedagogiska konsekvenserna måste betraktas som huvudlöst och kortsiktigt. Det gör naturligtvis all skillnad i världen om man tänker om barn som kostnader eller som investeringar. Det som på kort sikt kan tyckas lönsamt kan på lång sikt bli väldigt kostsamt. Vi kan inte veta vilka effekter besparingar på fritidshemmen ger på lång sikt. Ser vi på kvalitetsbegreppet som att barn är kostnader istället för investeringar har vi kommit långt ifrån vad kvalité är. Vad vi måste göra är att se barnen som investeringar i och med att de är samhällets framtid. Vi är väl införstådda med att kvalité hänger ihop med pengar och att alla olika sektorer i samhället vill ha sin del av kakan. Vad vi måste besluta oss för är att välja vad vi tycker är viktigast för samhällets framtid.

7.1 Metoddiskussion

Vår teoretiska ansats och metod som vi har använt oss av har fungerat bra. När vi använder oss av intervjuer som redskap för att få fram information måste vi tolka det som respondenterna säger, därför använde vi oss av en hermeneutisk ansats. Det har varit ganska tidskrävande att tolka intervjuerna och ibland har vi tolkat olika saker annorlunda. Då tyckte vi det var lämpligt att ha en diskussion om just det vi tolkade annorlunda. När vi diskuterar och reflekterar tillsammans har saker och ting lättare ljusnat för oss och vi tror att genom att vi har varit två stycken som har tolkat information har vi reducerat risken för feltolkning.

Vi valde att använda oss av kvalitativa intervjuer istället för att använda oss av en kvantitativ metod. Om vi hade använt oss av en kvantitativ metod hade en enkätundersökning legat närmast. Att använda sig av en enkätundersökning i vår studie hade blivit mycket för komplicerat på grund av att det hade varit svårt för oss att tillverka frågor som bara hade krävt korta svar. Om vi hade haft de frågorna som vi använde oss av i intervjuguiden tror vi att bortfallet av respondenter hade blivit högt. Vi anser att de flesta tycker det är jobbigare och mer tidskrävande att skriva ner sina egna svar än att bara svara muntligt på frågorna. Därför tror vi att bortfallet hade blivit stort. Ett stort bortfall kan resultera i att tillförlitligheten i en undersökning blir svag. På grund av ovanstående resonemang valde vi att göra vår undersökning på enbart ett kommunalt och ett enskilt fritidshem. Resultaten vi har presenterat i studien anser vi till viss del spegla de här två verksamheterna men vi tycker det hade varit intressant att se hur de här resultaten överensstämmer om det hade gjorts en dylik studie fast med många fler verksamheter, både kommunala och enskilda fritidshem.

Det har varit lärorikt och roligt att intervjua respondenterna. De svagheter vi har uppmärksammat, om vi tittar generellt anser vi vara framförallt antalet respondenter och att vi skulle ha intervjuat personer från fler fritidshem, både kommunala och enskilda. Anledningen till att vi inte har gjort det är först och främst tidspress. Dessutom är det svårt att hitta enskilda fritidshem. De flesta enskilda verksamheter är enskilda förskolor. Denna studie är bara inriktad på två stycken fritidshem, ett enskilt och ett kommunalt.

Vi tycker att vi har fått uttömmande svar på våra frågor som vi ställde till respondenterna och det beror nog mycket på att vi ställde relativt öppna frågor. När vi ansåg att vi fått ett ganska kort svar och att vi inte hade fått svar på vår fråga använde vi oss av följdfrågor. Följdfrågorna har vi valt att inte ta upp i vår intervjuguide på grund av att vi anser dem vara så snarlika ursprungsfrågorna att det inte är relevant att ta med dem.

När vi har dokumenterat våra intervjuer har vi använt oss av en inspelningsbar mp3 – spelare. Vi tycker det har varit ett hjälpmedel för oss. Om vi bara hade använt oss av anteckningar tror vi att vi hade missat en hel del väsentlig information som respondenterna tog upp i intervjuerna. På grund av att vi slapp koncentrera oss på att anteckna vartenda ord som sades har vi istället kunna koncentrera oss på att försöka se på deras kroppsspråk också. Med detta menar vi att vi lättare har kunnat skapa en god relation mellan oss och respondenterna vilket vi tycker är viktigt för att få ut så uttömmande svar som möjligt.

När vi sorterade intervjuerna fann vi att det var relativt lätt att hitta olika kategorier och det beror förmodligen på att vi ställde samma frågor till alla respondenter. På så sätt svarade de olika respondenterna ganska likartat på de olika frågorna. Det kan också ha berott på att vi bara intervjuade respondenter från två olika fritidshem genom att vi tror att på grund av att de intervjuade respondenterna på det kommunala fritidshemmet arbetade i samma arbetslag, likaså gällde samma förutsättningar för respondenterna från den enskilda verksamheten. Vad vi menar är att vi tror att respondenterna har relativt gemensamma värderingar och synsätt på de frågor vi har ställt till dem på grund av att de arbetar tillsammans i arbetslag och måste därför ha en kommunikation mellan varandra inom många områden, däribland om kvalitén i deras respektive verksamhet.

8. Sammanfattning

I det här kapitlet kommer vi att göra en kort sammanfattning av arbetet. Vi kommer att presentera studiens syfte, problemprecisering, studiens teoretiska ansats samt metod. Vidare kommer vi att ta upp vilka områden vi har berört i vår litteraturredel samt resultaten från vår empiri.

Studiens syfte samt problemprecisering:

Syftet med denna studie är att beskriva och tolka eventuella skillnader och likheter mellan ett kommunalt och ett enskilt fritidshem. Studiens problemprecisering är: Hur ser kvalitetsskillnaden ut på verksamheten i ett enskilt fritidshem jämfört med ett kommunalt fritidshem?

Studiens teoretiska ansats och metod

Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer och tolkat respondenternas kommentarer.

Litteraturredelen

I vår litteraturredel har vi definierat begreppet fritidshem och beskrivit dess struktur. Vi har även tagit upp Deweys syn på skolan och barns bildning.

Resultat av intervjuerna

Vi har valt att kategorisera informationen vi fått fram ur intervjuerna och kategorierna vi funnit är: En åldersintegrerad barngrupp på mellan 15 – 20 barn, personaltäthet och planering på fritidshemmet och att arbeta med den sociala kompetensen i fritidshemmet. Vi har funnit vissa likheter i de här kategorierna mellan de två olika fritidshemmen. De skillnader som finns och som är i det enskilda fritidshemmets favör tycks vara att de disponerar sin ekonomi på ett bättre sätt än det kommunala fritidshemmet. Det är skillnader så som personaltäthet, antalet barn i barngruppen samt att pedagogerna i det enskilda fritidshemmet får en summa pengar varje år till personlig friskvård. De skillnader som vi anser är i det kommunala fritidshemmets fördel beror främst på deras pedagogiska utbildning samt mer avsatt tid för planering. Dessutom framkommer det i intervjuerna att det är en fördel när det finns mer än en avdelning i ett fritidshem och det har det kommunala fritidshemmet men inte det enskilda.

9. Referenser

- Bell, J (1995) *Introduktion till forskningsmetodik*. Studentlitteratur: Lund
- Carlgren I (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Egidius H (2000). *Pedagogik för 2000 – talet*. Bokförlaget Natur och Kultur Tryckning: AIT Falun
- Folkman M-L (1998). *Utagerande och inåtvända barn*. Stockholm: Runa.
- Gilje & Grimen. (1992) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar* Daidalos AB: Göteborg
- Hartman S, G Lundgren U, P (1980) *Individ, skola och samhälle – Pedagogiska texter av John Dewey* Bokförlaget Natur och kultur: Stockholm
- Hellström A (1993). *Ungar är olika*. Stockholm: Liber
- Holme, I M. & Solvang, B K. (1991) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund
- Hårsman I (1994). *Dagliga separationer och tidig daghemsstart*. Akademisk avhandling. Stockholm: HLS Förlag.
- Jacobsen J, K(1993). *Intervju konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur
- Läraryrket (2001). *Fritidspedagogerna och skolans utveckling*. Falköping: Elanders Gummessons
- May T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R & Davidson, B (2001) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur: Lund

Skolverket (2000a). *Allmänna råd och kommentarer för fritidshem*. Stockholm: Liber distribution publikationstjänst

Skolverket (2000b). *Finns fritids? En utvärdering av kvalitet i fritidshem*. Stockholm: Liber Distribution Publikationstjänst

Skolverket (1994) *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (LPO 94)* Stockholm: Liber Distribution Publikationstjänst

Skolverket (2003) *Gruppstorlekar och personaltäthet i förskola, förskoleklass och fritidshem*

Skolverket (2004) *Utbildningsinspektionen 2003 ur ett nationellt perspektiv - en analys av inspektionsresultaten Sammanfattande del samt skolformsvisa och tematiska redovisningar*

Torstenson – E, Johansson I (2000). *Fritidshem i forskning och förändring – en kunskapsöversikt* Stockholm Liber distribution publikationstjänst

Widerberg, K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar

Johansson, I (*LOCUS 2/2000 årgång 12*)

Elektroniska källor

Internet 1: http://www.skolverket.se/friskolor/information/fristaende_skolor.shtml (2004-11-15).

10. Bilagor